

Onder embargo tot 00.01 GMT, woensdag 18 maart 2015

Kom In Actie:

Stop de landroof door EcoEnergy in **Bagamoyo**, Tanzania

Maart 2015

Executive summary

Gemeenschappen in het district Bagamayo, Tanzania, zijn in opstand gekomen tegen een prestigieus project van EcoEnergy. Dit Zweedse bedrijf wil op ruim 20.000 hectare vruchtbaar landbouwgrond een suikerrietplantage aanleggen. EcoEnergy heeft al een concessie verworven voor 99 jaar. Maar op deze grond wonen en werken kleinschalige boeren en boerinnen. Het Zweedse bedrijf staat op het punt om ze van hun land te verjagen.

EcoEnergy heeft getroffen dorpsbewoners formeel wel gesproken, maar van een echte keuze – vertrekken of blijven – was in de meeste gevallen geen sprake. Dat blijkt uit onderzoek van ActionAid. EcoEnergy informeerde hen niet over de mogelijk onomkeerbare gevolgen van de suikerrietplannen voor hun levensonderhoud en hun recht op voedsel en land. **Voor zover de lokale bewoners EcoEnergy toestemming hebben gegeven, is die dus niet vrijwillig en op basis van volledige informatie gegeven. Hierdoor is er sprake van landroof of laadt het bedrijf op zijn minst de verdenking van landroof op zich.**

De suikerrietplantage die EcoEnergy wil aanleggen is een vlaggenschipproject van de omstreden New Alliance for Food Security and Nutrition, het Afrikaanse landbouwinitiatief van de G8. Dit initiatief bestaat uit een serie overeenkomsten die grote bedrijven een sleutelrol geeft in de agrarische ontwikkeling van Afrika. Afrikaanse overheden zijn verplicht deze agrobedrijven te paaien door ze meer toegang te geven tot zaden, land, water, arbeid en markten - meestal ten koste van lokale gemeenschappen.

Ruim twee jaar na de lancering van de New Alliance constateert ActionAid, samen met veel andere organisaties, dat het initiatief zeer nadelig uitpakt voor kleinschalige voedselproducenten. Het landbouwinitiatief ondermijnt de voedselzekerheid, een gevarieerd dieet en de verwezenlijking van het recht op voedsel in Afrika. De New Alliance wordt in Tanzania gefinancierd door de Europese Unie en de Britse, Franse, Duitse, Japanse, Russische en Amerikaanse overheden. Ook anderen steunen het EcoEnergy-project: de Afrikaanse Ontwikkelingsbank, het Internationale fonds voor landbouwontwikkeling (IFAD) en het Zweedse bureau voor internationale ontwikkelings-samenwerking (SIDA).

► De lokale bewoners hebben weinig te kiezen

Volgens EcoEnergy en de Tanzaniaanse overheid zal het suikerrietproject de lokale gemeenschappen veel voordelen opleveren. Maar het onderzoek van ActionAid brengt juist enorm veel problemen aan het licht. Zo'n 1.300 mensen, vooral boeren en boerinnen, verliezen al in de eerste projectfase (een deel van) hun land, hun huis of beide. In latere fasen zullen nog eens honderden mensen hun land en het dak boven hun hoofd kwijtraken.

EcoEnergy heeft de getroffen bewoners compensatie beloofd in de vorm van geld of een alternatief stuk land. Maar tegenover ActionAid klaagden sommigen dat de aangeboden grond van slechte kwaliteit is en dat het bedrijf zijn beloften niet wil vastleggen. Transparant zijn de landaankopen in elk geval niet: cruciale informatie is

FOTO VOORKANT: billboard dat naar het EcoEnergy project in Bagaymoyo, Tanzania verwijst.

© STEPHANO KANIKI GOGI/ACTIONAID

namelijk niet openbaar gemaakt. **Daar komt nog bij dat niemand de keuze kreeg om te blijven of te verhuizen. De lokale boeren en boerinnen mochten alleen kiezen hóe ze gecompenseerd wilden worden, met geld of een ander stuk land.** Dat EcoEnergy hun grond in beslag nam, stond vast. In West Biga, een van de projectgebieden, ontkennen dorpsbewoners dat ze hun land aan EcoEnergy hebben gegeven. ActionAid constateert dat EcoEnergy een belangrijk principe naast zich neerlegt: de betrokken bewoners moeten vooraf, vrijwillig en goed geïnformeerd kunnen instemmen met de verkoop van hun land.

► Riskante contractteelt

EcoEnergy komt nu met een voorstel: 1.500 kleinschalige boeren en boerinnen zullen 25 tot 35 'boerderijblokken' vormen op de voormalige dorpsgronden. In elk blok gaan gemiddeld 50 boeren suikerriet verbouwen. Het suikerriet leveren ze aan EcoEnergy tegen een afgesproken prijs. Maar uit gesprekken met zowel lokale bewoners als EcoEnergy blijkt dat velen geen idee hebben van de details en de mogelijke risico's van deze contractteelt. Zeker is dat het levensonderhoud en de voedselzekerheid in het gebied er sterk door zullen veranderen.

Elke groep van 50 kleinschalige boeren en boerinnen moet zijn eigen contractbedrijfje oprichten. Zo'n bedrijfje moet een lening afsluiten van \$ 800.000, dat is \$ 16.000 per persoon. Een enorm bedrag in Tanzania, ongeveer 30 keer het minimumloon voor landarbeid. Nog een probleem: zelfs in EcoEnergy's meest optimistische schattingen duurt het zeven jaar voordat de contractbedrijfjes hun lening hebben terugbetaald en winst kunnen maken. Tot die tijd verdienen de boeren en boerinnen alleen iets met landarbeid – bijzonder weinig dus, aangezien het minimumloon voor dit soort werk in Tanzania slechts \$ 44 per maand is.

Bovendien zitten de lokale bewoners niet in een riante onderhandelingspositie als ze met de bank praten over de voorwaarden voor hun bedrijfslening. Hetzelfde geldt voor hun onderhandelingen met EcoEnergy over de prijs van de suiker die ze leveren. EcoEnergy vindt deze risico's normaal en zegt dat ze beperkt kunnen worden. Maar volgens het onderzoek van ActionAid kregen veel mensen die van hun land werden verdreven geen gedetailleerde informatie over EcoEnergy's model voor contractteelt. En al helemaal niet over de hoge risico's die ze lopen en hoe die verschillen tussen mannen en vrouwen, in vergelijking met de geringe opbrengsten (namelijk een langdurig laag salaris). Opnieuw schendt EcoEnergy dus het principe dat gemeenschappen vrijwillig, voorafgaand en geïnformeerd toestemming moeten geven voor deze plannen.

► Onduidelijke financiële voordelen

Over de financiële voordelen van de suikerrietplantage is weinig betrouwbare informatie voorhanden. Volgens EcoEnergy zal het project jaarlijks \$ 45-50 miljoen in de lokale economie pompen. Maar op basis van de weinige beschikbare gegevens schat ActionAid dat dit een stuk lager ligt, namelijk \$ 8,55-11,5 miljoen per jaar. En dat geld komt vooral in de economie terecht via directe en indirecte werkgelegenheid en lonen uit de contractteelt.

EcoEnergy is sowieso goed in het verschaffen van misleidende informatie. Zo beweert het bedrijf dat de overheid 25 procent van de aandelen in handen heeft. Dit klopt niet, blijkt uit informatie die ActionAid boven water wist te krijgen. De overheid bezit de eerste 18 jaar slechts 10 procent van de aandelen. Pas in jaar 19 zal dit toenemen tot 25 procent. Ook over de belasting die EcoEnergy aan Tanzania zou afdragen, geeft het Zweedse bedrijf onjuiste cijfers. EcoEnergy betaalt geen 30 procent inkomstenbelasting, onthult het onderzoek van ActionAid: het bedrijf is juist 10 jaar lang vrijgesteld van deze belasting. De Prestatieovereenkomst van het suikerrietproject is nooit gepubliceerd, waardoor details over belastingafspraken niet openbaar zijn. In het informatiemateriaal van EcoEnergy zelf staat bovendien niet welke garanties - contractueel en wettelijk - het bedrijf de lokale gemeenschappen biedt en welke verplichtingen het zal aangaan.

ActionAid werkt al in Bagamoyo sinds 2004. We ondersteunen lokale gemeenschappen met programma's rond onderwijs, vrouwenrechten, voedselzekerheid, landrechten, goed bestuur en HIV/Aidspreventie. Nadat we EcoEnergy's project hadden onderzocht, van januari tot augustus 2014, lichtten we het bedrijf in over de belangrijkste problemen. Sindsdien pakken EcoEnergy en de overheid een aantal zaken aan die de gemeenschappen en ActionAid hebben aangekaart. Voorbeelden zijn de toewijzing van land aan veehouders, beter overleg met gemeenschappen in sommige gebieden, opties om de risico's van contractteelt te verkleinen en uitvoeriger informatie over het project op de websites van EcoEnergy en de overheid. Maar volgens dorpsbewoners zijn cruciale kwesties – over raadpleging van gemeenschappen, landaankoop en contractteelt – nog altijd niet afdoende opgelost. Zij beschikken nog steeds niet over alle informatie en alternatieve oplossingen. Ze kunnen dus nog steeds geen weloverwogen beslissing nemen over hun toekomst.

► Aanbevelingen

Dorpsgemeenschappen in Bagamoyo eisen hun rechten op in het suikerrietproject van EcoEnergy. ActionAid ondersteunt hen daarin. Wij roepen de Tanzaniaanse regering op dit project op te schorten en het overleg met de gemeenschappen opnieuw te voeren – dit keer met respect voor hun recht om vrijwillig, voorafgaand en geïnformeerd in te stemmen met het project (of niet). Bewoners moeten herhuisvesting kunnen accepteren of weigeren, andere compensatiemogelijkheden aangeboden krijgen en alternatieven voor de voorgestelde contractteelt kunnen bespreken. Ze moeten met alternatieven voor of wijzigingen in EcoEnergy's project kunnen komen. Voorafgaand aan de consultaties moeten ze over ruim voldoende informatie beschikken. EcoEnergy moet deze aanbevelingen opvolgen - in de eerste plaats door zijn financiële verplichtingen en vooruitzichten, en zijn garanties aan de gemeenschappen openbaar te maken.

ActionAid roept donoren op om de transparantie en de dialoog in dit proces te garanderen en te bewaken. Overheden die de New Alliance for Food Security and Nutrition ondersteunen, moeten daarmee stoppen en initiatieven gaan steunen die kleinschalige voedselproducenten echt helpen en duurzame landbouw stimuleren.

Sefu Mkomeni is een boer uit Matipwili, een dorp in West Biga. ActionAid vroeg hem in maart 2015 naar zijn ervaringen met EcoEnergy. 'Op mijn land blijven of weggaan, dat was helemaal geen keuze. De enige optie was: vertrekken. We hadden niets te zeggen over hoe het land gebruikt zou worden. Ik heb in deze grond geïnvesteerd. Maar nu moet ik hier weg.'

© DANIEL HAYDUK/ACTIONAID

ActionAid is een wereldwijde beweging die vecht tegen armoede en opkomt voor mensenrechten. Wij zijn ervan overtuigd dat mensen de kracht hebben om verandering te creëren, voor zichzelf, hun familie en hun omgeving. ActionAid is een katalysator voor die verandering.

International Registration number: 27264198

Website: www.actionaid.nl
 Telefoon: + 31 (0)20 520 62 10
 Email: info@actionaid.nl

ActionAid Nederland Postbus 10707 1001 ES Amsterdam